

Journal of Children's

LITERATURE & LANGUAGE
EDUCATION

Examination of Refugee Themed Children's Books in case of Campbell's Monomyth Theory

Özlem BOZYER*, Alaaddin AĞCADAĞ**

Abstract. Migration, people's economic, social, political, etc. while it is defined as leaving the place where they live for reasons, refugee can be defined as the continuation of their life in a new country. It has been seen that the more refugees are accepted and supported by the settled people in the country, the faster the social adaptation. Therefore, it is important to provide children with empathy skills at a young age. One of the supporting resources for children to gain empathy skills is children's literature. For this reason, children's books on refugees, which can help children understand the concept of refugees and improve their empathy skills, were examined in the study. The main aim of the research is to examine children's books designed to help children understand the concept of refugees and enhance their empathy skills. The study analyzed 11 children's books that focus on the topic of refugees. These books aim to facilitate children's understanding of the refugee concept and to develop their emotional intelligence. The research employed document analysis, utilizing descriptive analysis and content analysis methods. Data obtained through Campbell's monomyth theory were systematically analyzed to guide the data analysis process. In the conclusion section of the research, findings and comments regarding the appropriateness of refugee children's books for children's age were presented. Important points and recommendations were outlined based on the analysis results in this section.

Keywords: Children's literature, refugeeism in children's literature, Monomyth theory.

How to cite: Bozyer, Ö., & Ağcadağ, A. (2024). Campbell'in Monomit kuramı bağlamında mülteci konulu çocuk kitaplarının incelenmesi. *Journal of Children's Literature and Language Education*, 7 (1), 1-27.

* Sakarya University, Vocational School of Health Services, Department of Child Development, Sakarya, Türkiye, ozlembozyer@sakarya.edu.tr

** Sakarya University, Vocational School of Health Services, Department of Child Development, Sakarya, Türkiye, alaaddinagcadag@sakarya.edu.tr

Campbell'in Monomit Kuramı Bağlamında Mülteci Konulu Çocuk Kitaplarının İncelenmesi

Özlem BOZYER*, Alaaddin AĞCADAĞ**

Öz. Göç, insanların ekonomik, sosyal, siyasal vb. nedenlerden dolayı yaşadıkları yeri terk etmeleri olarak tanımlanırken; mültecilik göç etmek zorunda kalan insanların yaşamını yeni bir ülkede devam ettirmesi olarak tanımlanmaktadır. Mültecilerin, ülkedeki yerleşik halk tarafından ne kadar kabul edilip desteklenirse toplumsal adaptasyonun o kadar hızlı olduğu görülmüştür. Bu nedenle küçük yaşlardaki çocuklara empati becerisi kazandırmak önem arz etmektedir. Çocukların empati becerisini kazanmasında destekleyici kaynaklardan biri de çocuk edebiyatıdır. Araştırmanın temel amacı, çocukların mültecilik kavramını anlamalarını sağlamak ve empati becerilerini geliştirmek amacıyla hazırlanmış çocuk kitaplarını incelemektir. Çalışmada mültecilik konusunu ele alan 11 çocuk kitabı analiz edilmiştir. Bu kitaplar, çocukların mülteci konseptini anlamalarını ve duygusal zekâlarını geliştirmelerini hedeflemektedir. Araştırmada doküman analizi yapılarak kitaplar incelenmiştir. Ayrıca betimsel analiz ve içerik analizi yöntemleri kullanılmıştır. Campbell'in monomit kuramı kullanılarak elde edilen veriler analiz edilmiştir. Monomit tablosu araştırmanın veri analizi sürecini sistematik bir şekilde yönlendirmek amacıyla kullanılmıştır. Araştırmanın sonuç bölümünde, mülteci çocuk kitaplarının çocukların yaşına uygunluğu üzerine bulgular ve yorumlar sunulmuştur. Bu bölümde, analiz sonuçlarına dayanarak çıkarılan önemli noktalar ve öneriler belirtilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatında mültecilik, Monomit kuramı.

---

*^{ID} Sakarya Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Sakarya, Türkiye, ozlembozyer@sakarya.edu.tr

**^{ID} Sakarya Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu, Çocuk Gelişimi Bölümü, Sakarya, Türkiye, alaaddinagcadag@sakarya.edu.tr

1. Giriş

Son yüzyıllarda mültecilik, dünya genelinde üzerinde durulması gereken önemli bir sorun olmuştur. Suriye savaşıyla birlikte özellikle Türkiye açısından bu sorun daha da önemli hale gelmiştir. Bunun nedeni mültecilerin Türkiye'yi sığınacak bir ülke olarak ve başka ülkeye geçiş güzergâhı olarak görmelerinden kaynaklanmaktadır (Sütaş ve Mutluer, 2008). Zorunlu bir şekilde ülkesinden ayrılmak zorunda kalan insanlar gittikleri yeni ülkelerde kültürel, sosyal, dilsel ve ekonomik anlamda ciddi sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Yakushko ve Morgan, 2012). Yerleşik halk tarafından ötekileştirilme sorunları mültecilerin kültürel adaptasyonunu geciktirmekte ve bazı sosyal sorunların ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Simich ve diğerleri (2003). Mültecilerin bulunduğu topluma adaptasyonunun gerçekleşmesinin en önemli koşulunun yerleşik halkın desteğinin olduğunu belirtmiştir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Türkiye Birleşmiş Milletler Örgütüne göre 2021 yılı sonu itibariyle Dünya'da 89,3 milyon zorla yerinden edilmiş insan varken, bu insanların 53,2 milyonu kendi ülkeleri içinde yerinden edilmiş, 27,1 milyonu ise mülteci konumunda başka ülkelere göç etmek zorunda bırakılmıştır. 4,6 milyon insan ise sığınmacı olarak yasal bir şekilde hayatlarını başka ülke de devam ettirmek zorunda kalmışlardır (UNCHR, 2023). Burada dikkat edilmesi gereken nokta, mülteci ve sığınmacı kavramlarının farklılığıdır. Mülteciler yasal bir süreçten geçmişken, sığınmacılar halen resmi bir inceleme sürecinde ve geldikleri ülkeye yaptıkları başvurunun sonuçlanmadığı aşamadadırlar (IOM, 2009).

Çocukların yetişkinlere kıyasla yaşamlarını idame ettirdikleri ülkeye sosyal, kültürel ve dilsel anlamda adaptasyonlarının daha kolay olduğu görülmüştür (Melanlioğlu, 2020). Fakat her ne kadar toplumsal adaptasyonları yetişkinlere kıyasla daha iyi olsa da savaş yaşamış olan başka kültürde doğmuş olan çocukla savaş yaşamadan bulunduğu yeni ülkede dünyaya gözünü açan çocuğun sosyal adaptasyonu bir olmayacaktır. Eğer bu çocuklar, topluma entegre olma sürecinde politika eksikliği nedeniyle ötekileştirilir ve adaptasyonları için gerekli çaba sarf edilmezse, bu durum çocukların adaptasyon sürecine direnç göstermelerine neden olacaktır. Bu direnç, zamanla bireylerin psikolojik, sosyal ve kültürel sorunlarla karşılaşmalarına yol açacaktır.

Türkiye Mülteciler Derneği verilerine göre 31 Aralık 2022 itibariyle sadece koruma statüsündeki Suriyeli sayısı 3,5 milyon kişidir. 1,7 milyonunu ise çocuklar oluşturmaktadır. Ayrıca Suriyelilerin %71,9'u kadın ve çocuklardan oluşmaktadır (Mülteciler Derneği, 2023). Bu verilerden çıkartılacak en önemli sonuç şudur: Koruma kapsamındaki sığınmacıların büyük bir kısmının kalıcı olduğu düşünülürse özellikle geleceğin yetişkini olacak çocuklar için toplumsal adaptasyonun sağlanması önem arz etmektedir. Erkan ve Erdoğan (2006), mülteci çocukların psikolojik durumunun sağlıklı olmasının ancak eğitimle sağlanacağını belirtmiştir.

Mülteci Derneğinin belirttiğine göre (2023) mülteci çocukların toplumsal adaptasyonlarını ve psikolojisini etkileyen en önemli nedenlerden biri dil problemi, diğeri de okulda yaşadığı

davranışsal, duygusal sorunlardır. Karoly ve Conzalez'e göre (2011) göç süreci mülteci çocuklarda travma sonrası stres bozukluğuna sebep olmaktadır. Travma sonrası stres bozukluğunun belirtileri ise depresyon, yalnızlık, öfke, kaygılı hissetmek, hafıza ve bellek problemleri şeklindedir. Dil, din, kültürel farklılık nedeniyle akran zorbalığı, ötekileştirilmeye maruz kalan çocuklar bulunduğu topluma adapte olmakta zorlanmaktadırlar (Athey ve Ahearn, 1991). Bu nedenle mülteci çocukların ruhsal sağlığını korumak için ailelere ve özellikle öğretmenlere büyük iş düşmektedir. Öğretmenlerin bu konuda duyarlı olması ve akran zorbalığı konusunda diğer çocuklara fırsat vermemesi önem arz etmektedir (Taylor, 2004; Solgun ve Durat, 2017). Polat'ın (2007) da belirttiği gibi göç, sadece yer değiştirme değil sosyal ve kültürel geçiş sürecidir. Eğer göç ve uyum süreci sağlıklı şekilde atlatılmazsa çocuk, ait olduğu kültür ve yeni kültür arasında sıkışıp kalır ve kendini bir karmaşa içerisinde bulur (Levels ve Dronkers, 2008).

Erken yaşta nitelikli kitaplarla tanışan çocuklar, çok yönlü destek alarak uygun davranışlar geliştirir, düşünme yeteneklerini ve eleştirel düşünme, empati becerilerini güçlendirirler (Karatay, 2011). Bu nedenle çocuk edebiyatının önemi göz önüne alınarak araştırmada çocuk mülteci kitaplarının incelenmesi yapılmıştır. Çalışma kümesinde incelenen mülteci konulu çocuk kitapları Joseph Campbell geliştirmiş olduğu "kahramanın sonsuz yolculuğu, monomit kuramı" bağlamında incelenmiştir. Çalışma kümesinde yer alan kitaplarda kahramanların göç, mültecilik süreci kahramanın sonsuz yolculuğundaki on iki aşamaya göre değerlendirip, monomit şablonu oluşturulmuştur. Monomit ile sıradan insanın kahraman olma sürecinde geçmesi gereken aşamalar formüle edilir. Sıradan insan kahraman olmak için monomit şablonunda belirlenen on iki aşamadan geçmek zorundadır (Campbell, 2013).

Bulgular yorumlanırken çalışma kümesindeki çocuk mülteci kitaplarının içeriğinden alıntılara yer verilmiştir. Kitapların konusu, görsel ve içerikleri incelenip çocuğun yaşına uygunluğu ve hangi amaç değeri kazandırmak için kullanılabileceği üzerine yorumlar yapılmıştır. Bu çalışmada, mülteciliğin çocuk kitaplarında nasıl sunulduğunun incelenmesi amaçlanmıştır ve resimli çocuk kitaplarında mülteciliğin nasıl ele alındığına bakılmıştır. Bu çalışmanın hangi kitapların empati kazandırmak için kullanılacağı, hangi kitapların mülteci durumda olan çocuklara terapötik hikâye olarak kullanılacağı konusunda yol gösterici olacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda çalışmada aşağıdaki sorulara yanıtlar aranmıştır:

- 1) Hangi temel temalar ve hikâye unsurları mülteci konusunu işlemek için kullanılmıştır?
- 2) Hangi duygusal nitelikler ve yaklaşımlar bu kitaplarda öne çıkmaktadır?
- 3) Hangi kitaplar, eğitimciler ve ebeveynler tarafından çocuklara mülteci konusunu anlatmak için sıklıkla kullanılabilir?
- 4) Hangi kitaplar mülteci durumda olan çocuklara yönelik terapötik bir hikâye sunumunda kullanılabilir?

2. Yöntem

Araştırmanın metodoloji bölümü, çalışmanın temel yapı taşlarını oluşturan veri kaynakları, veri toplama yöntemleri, araştırma modeli ve veri analizi hakkında detaylı bilgiler içermektedir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada nitel araştırma tekniğinden biri olan doküman inceleme yöntemine başvurulmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Doküman inceleme; araştırılan konu ile ilgili veri kaynaklarının incelenip verilerin toplanmasını içermektedir (Karasar, 2006). Verilerin analizinde betimsel çözümlenme, içerik analizi yapılmıştır. Mülteci çocuk kitaplarının içerikleri analiz edilerek hangi temaları kullandıkları ve hangi duygusal nitelikleri öne çıkardıkları incelenmiştir. Elde edilen verilerin önce içeriği özetlenmiştir. Daha sonra betimlemeler yorumlanarak bulgu ve sonuçlara ulaşılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bu çalışmada, mültecilik konusunun çocuk kitaplarındaki temsilini incelemek amacıyla seçilmiş çocuk kitapları ana veri kaynağını oluşturmuştur. Çalışma kümesinde yer alan mülteci çocuk kitapları Campbell tarafından geliştirilen kahramanın sonsuz yolculuğu (sıradan dünya, maceraya çağrı, çağrıyı reddetme, montörle tanışma, eşiği geçme, testler düşmanlar, yaklaşma, zorlu sınav, ödül, dönüş yolu, kefare, dönüş) bağlamında incelenmiştir. Çalışma kümesinde yer alan on bir kitabın kahramanlarının mültecilik süreci, kahramanın sonsuz yolcuğundaki on iki aşamaya göre değerlendirilip, monomit şablonu oluşturulmuştur. Monomit şablonuyla karakterlerin geçmesi gereken on iki aşama formüle edilmiş ve elde edilen bulgular, yorumlanmıştır. Bulgular yorumlanırken çalışma kümesindeki çocuk mülteci kitaplarının içeriğinden alıntılara yer verilmiştir. Oluşturulan monomit şablonuyla çalışma kümesinde yer alan mülteci çocuk kitaplarında kahramanın hikâye sürecinde hangi psikolojik aşamalarda olduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırma kapsamında mülteci konulu on bir tane resimli çocuk kitabı incelenmiştir. Doküman inceleme yöntemine başvurularak betimsel ve içerik analizi teknikleri kullanılmış, Campbell'in (1949) geliştirmiş olduğu Kahramanın Sonsuz Yolculuğu'nun on iki aşamasından yararlanılarak bir monomit şablonu oluşturulmuştur. Kitap seçiminde, günümüzde basımda olan ve çocukların yaşlarına uygun, karmaşıklığı basitleştiren; ancak meseleyi derinlemesine ele alan eserler tercih edilmiştir. Veri toplama süreci, seçilen kitapların dikkatli bir şekilde okumasını içermiştir. Tüm kitaplarda mülteci konusunun nasıl ele alındığı, kullanılan temalar, karakterlerin gelişimi incelenmiş ve savaş, mültecilik, çocuk, göç, sığınmacılık, korku, yalnızlık, dışlanma, ölüm, hüzn, aile, ayrılık, çaresizlik, aile kaybı, kimlik karmaşası, farklılığa saygı, paylaşma, empati, yol, mutlu son, küresel ısınma, mutsuzluk, veda, güvenlik, heyecan, tek başına, kültür farklılığı gibi anahtar kelimeler açısından sistematik bir analize tabi tutulmuştur. Araştırmada içerik analizi ile resimli mülteci çocuk kitaplarının görsellerine, kullanılan renklere, kitaplarda mülteciliğe yönelik kullanılan ifadeler, mülteciliğin ana

karakter üzerinden nasıl anlatıldığına, mültecilikle ilişkilendirilen duyguların neler olduğuna, kitaplarda yer alan mekân, olaylara, karakterlere bakılmıştır.

Bu araştırmada mülteci çocuk kitaplarının içerik analizi yapıldığı için çalışmanın etik kurul izninin alınmasına gerek duyulmamıştır (Melike ve Sonnur,2021). İncelenen bazı kitaplarda telif hakkı uyarısı bulunmazken, bazı kitaplarda tanıtım amaçlı kısa alıntılara izin verildiği belirtilmiştir. Yayınevlerinin telif hakları kuralları dikkate alınarak incelenen kitaplarda, monomit şablonu ile ilgili bölümlerden kısa alıntılar yapılmış ve bu alıntılar hem monomit şablonu oluşturulurken hem de kitap tanıtımı yapılırken kullanılmıştır

Araştırmada, verilerin güvenilirliğini sağlamak amacıyla kitaplar, iki araştırmacı tarafından bağımsız olarak incelenmiş ve kodlar oluşturulmuştur. Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen formül, kodlayıcılar arası güvenilirliği değerlendirilmek için kullanılmıştır (Melike ve Sonnur, 2021). Miles-Huberman modeline göre, nitel veri analizinde kodlama, analizin ilk ve en önemli adımıdır, ayrıca analizin sonraki aşamalarına yön verir. Kodlama, verilerin azaltılması ve sunulması aşamalarının bir ön koşuludur, nitel analizin başlangıcını oluşturur (Ragin, 1995). Belirtilen bu ön koşullar dikkate alınarak, kodlayıcılar arasındaki görüş birliğini ve görüş ayrılığını ölçen ve içsel tutarlılık olarak adlandırılan, Miles-Huberman'ın sunduğu $\Delta = C \div (C + \partial) \times 100$ güvenilirlik formülü kullanılmıştır. Kodlayıcılar arası uyum yüzdesinin %81 olduğu görülmüştür. Uyum yüzdesi %70'in üzerinde olduğundan, çalışmadaki verilerin güvenilir olduğu kabul edilmiştir (Miles ve Huberman, 1995; Arıcı, 2021).

2.3. İnceleme Nesnelere

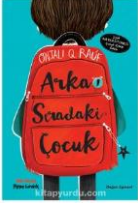
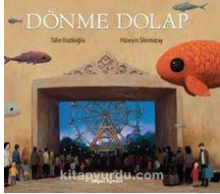

Mülteci konulu çocuk edebiyatı, araştırmanın çalışma kümesini oluşturmaktadır. Araştırmada kullanılan veri kaynakları şu şekildedir.

Tablo 1. Araştırmada incelenen kitaplara ilişkin bilgiler

Kitabın Kodu	Adı- Kapağı	Yazarı	Çizeri	Baskı Sayısı	Yılı
Hoş Geldiniz (K.1)		Barraux Çeviri: Basım dili türkçe	Barraux	4	2017
Taştan Adımlar – Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu (K.2)		Margriet Ruurs Çeviri: Sanem Öge	Nizar Badr	Ali 3	2017
Öteki Aslanlar (K.3)		Gökçe Gökçeer	Hüseyin Sonmezay	2	2018

Campbell'in Monomit Kuramı Bağlamında Mülteci Konulu Çocuk Kitaplarının İncelenmesi

Benim Adım Mülteci Değil (K.4)		Kate Milner Kate Milner Çeviri: Aren Turhan	1	2019
Evinden Uzakta (Mülteci) (K.5)		Pinn van Aron Hest Dijkstra Çeviri: Öznel İşli	1	2017
Yolculuk (K.6)		Francesca Sanna Büşra Çakmak Çeviri: Zeynep Sevde	1	2016
Çabuksişinlar (K.7)		Jean Claude Grumberg Ronan Badel Çeviri: Simla Ongan	3	2016
Arka Sıradaki Çocuk (K.8)		Ontalı zQ Rau Pippa Curwick Çeviri: Nihal Gökçe	3	2018
Kayıktaki Çocuk (K.9)		Maya Mizuno Venne Hemels Çeviri: Sevde Okçu	1	2018
Dönme Dolap (K.10)		Tülin Kozikoğlu Hüseyin Sönmezay	1	2020
Galiba Hışırdayorum (K.11)		Sema Aslan Cansu Dinç	4	2020

Tablo 1’de çalışma kümesini oluşturan kitaplar, yazarlar, çizerler, baskı sayısı ve basım yılı ile ilgili gerekli bilgiler verilmiştir. Araştırmada veri kaynağı olan çocuk mülteci edebiyatı içeriği şu şekilde özetlenebilir:

Hoş Geldiniz: Sevimli üç kutup ayısı buzul adalarında mutlu, huzurlu bir şekilde yaşamaktadır. Küresel ısınma nedeniyle buzulları parçalara ayrılır. Mecburen yaşadıkları yeri terk etmek zorunda kalırlar. Fakat bir problem vardır. Buzul parçası gittikçe küçülmektedir. Bu nedenle yaşayabilecekleri yeni bir ada bulmaları gerekmektedir. Karşılaştıkları ilk ada sahipleri ineklerin adasıdır. İnekler ayı oldukları için görüntülerinden dolayı kutup ayılarını adalarına kabul etmezler. Gittikçe küçülen buzul parçasında kutup ayıları başka ada bulmak için yola koyulur. İkinci ulaştıkları ada pandaların adasıdır. Panda adası sahipleri adanın küçük olmasından dolayı yer olmadığı gerekçesini sunarak kutup ayılarını adalarına kabul etmezler. Üçünün sığamayacağı kadar ermiş olan buzul parçasında kutup ayıları başka ada bulmak için yola koyulur. Üçüncü ulaştıkları ada zürafaların yaşadığı adadır. Zürafalar kutup ayılarının sesini duyup umursamazlar bile. Ayılar parmak uçlarında duracak kadar minicik bir buz parçasının üzerinde yaşayabilecekleri başka bir ada bulmak için yola koyulurlar. Tam ümitlerini kaybettikleri anda sahipsiz bir ada bulurlar ve o adada yaşamaya başlarlar. Daha sonra üç tane maymun kutup ayılarının adalarına gelip yuvalarını kaybettiklerini bu adada yaşayıp yaşayamayacaklarını sorarlar. Kutup ayıları diğer hayvanların yaptıklarını yapmaz ve hoş geldiniz diyerek maymunların adalarında yaşamasına müsaade ederler.

“Hoş Geldiniz” mülteci çocuk kitabı konuyu savaştan uzaklaştırıp mülteciliği küresel ısınmayla anlatan kitaplardan biridir. “Hoş Geldiniz”, incelenen veri kaynakları içerisinde içeriği savaşa başlamayan iki kitaptan biridir. Farklılıkları, farklı görüntüye saygılı olmayı, paylaşmayı, empatinin yanı sıra mülteciliği küresel ısınmayla anlatmıştır. Ayrıca küresel ısınma hakkında da çocukların bilgi sahibi olması için kullanılabilir kitap. Sınıfta mülteci bir çocuk olmasa bile empati ve farklılıklara saygı için “Hoş Geldiniz” kitabı kullanılabilir. “Hoş Geldiniz” kitabı iklim mülteciliğine örnek verilebilir. İklim mülteciliği, insanların çevresel faktörler nedeniyle yaşadığı yeri terk etmek zorunda kalmasıdır (Williams,2008).

Taştan Adımlar (Bir Mülteci Ailenin Yolculuğu): Rama kardeşi Sami ve ailesiyle birlikte mutlu, huzurlu bir şekilde yaşamaktadırlar. Özgürce sokakta oynar, okula gider, pazardan alışveriş yapar, komşularıyla birlikte çay içerler. Derken savaş gelip kapılarına dayanır. Köylerindeki yaşam değişir, artık hiçbir şey eskisi gibi değildir. Yiyecekleri azalır, annesi yemek yiyemezken Rama, Sami ile yemeğini paylaşmak zorunda kalır. Artık özgürlüğü kaybetmelerinin yanında, ayrıca açtırlar. İnsanlar köyü terk etmeye başlarlar. İlk önce köyü terk eden insan sayısı azdır ama daha sonra köy tamamen boşalmaya başlar. Artık Rama ve ailesinin de tek çaresi bir zamanlar mutlu oldukları köylerini arkalarında bırakıp yaşayabilecekleri, karınlarını doyurabilecekleri başka bir yuva bulmalarıdır. Günlerce yeni bir yuva bulma umuduyla yürürler ve Rama’ya göre bu, dünyanın sonuna dek yürümeektir. Dalgalarla boğuştuktan sonra bir karaya varırlar. Rama ve ailesi şanslıdır ama herkes karaya varacak kadar şanslı değildir, yolculuk sırasında yaşamlarını yitirirler. Savaşın, korkunun olmadığı topraklara yürümeye devam ederler. Yaşadıkları birçok zorluğun sonunda varmak istedikleri yere ulaşırlar. Yeni komşuları onlara hemen kucak açar, ellerinde ne varsa onlarla paylaşırlar. Yazar “Taştan Adımlar” kitabıyla bize mülteci ailenin yolculuğunu aktarmıştır.

Bazen çocuklara insanların neden bu zorlukları çektiğini anlatmak gerekmektedir. Çocukların bu zorlukları anlamaları için “Taştan Adımlar” kitabı kullanılabilir.

Öteki Aslanlar: Aslanların ve diğer hayvanların yaşadıkları ormanda yangın çıkar. Herkes ormandan gitmek zorunda kalır. Aslanların yaşadıkları orman dışında çok uzakta başka bir orman daha vardır. Anne aslan, çocuklarına biraz daha uzun yolculuğa dayanıp uzaktaki ormana varabileceklerini söyler. Anne aslan ve yavru aslanlar uzaktaki ormana varduktan sonra görkemli bir kral aslanla karşılaşır. Görkemli kral kendisini diğer aslanlardan farklı görür, çünkü kimse onun gibi kırmızı yeleye sahip değildir. Ormanlarına yeni gelen anne aslan ve yavru aslanların vücutlarının bir bölümünde mavi tüyleri vardır. Bu nedenle Görkemli kırmızı yeleye aslan onları ormanlarına kabul etmez. Ormanda yaşayan diğer aslanlar ve hayvanlar, kırmızı yeleye kral aslanın söylediklerine karşı çıkarlar. Mavi yeleye yavruların ve annelerinin başka gidecekleri yerleri olmadıkları için bu ormanda yaşamaları gerektiğini söylerler ve aslanlar yeni yuvalarında yaşamaya başlar.

“Öteki Aslanlar” mülteci çocuk kitabı, konuyu savaştan uzaklaştırıp mülteciliği yangınla anlatan kitaplardan ve incelenen veri kaynakları içerisinde içeriği savaşa başlamayan iki kitaptan biridir. Farklılıkları, farklı görünüme saygılı olmayı, paylaşmayı, empatinin yanı sıra mültecilik konusunu çocuklara bazı durumlarda anlatmak gerekmektedir. Okul öncesi ve üstü yaş grubu çocuklar için kitap bu amaçla kullanılabilir. Ayrıca yangın, çevreye zarar vermeme hakkında çocukların bilgi sahibi olması için kullanılacak kitaptır. Sınıfta mülteci bir çocuk olmasa bile empati ve farklılıklara saygı için “Öteki Aslanlar” kitabı kullanılabilir.

Benim Adım Mülteci Değil: "Annem, yaşadığımız şehirden ayrılmamız gerekiyor," dedi cümlesiyle başlayan "Benim Adım Mülteci Değil" kitabı, savaş nedeniyle ülkesini terk etmek zorunda kalan bir çocuk ve annesinin iletişimine odaklanan duygusal bir eserdir. Kitap, ülkeyi terk etmeye karar vermeden önce ve yeni bir ülkeye varışları sırasında yaşanan deneyimleri detaylı bir şekilde anlatmaktadır. Savaşın acı sürecini yaşamak zorunda kalan çocuklara, bu travmatik olayları anlamlandırabilmeleri ve duygusal olarak başa çıkabilmeleri için özel olarak tasarlanmış mülteci çocuk kitaplarına duyulan ihtiyaç büyüktür. Bu kitaplar, özellikle aile ve masal terapistleri tarafından çocuklara destek sağlamak amacıyla kullanılabilir. "Benim Adım Mülteci Değil" kitabı, çocuğun yaşadığı savaş ve göç sürecini anlamlandırabilmesi için etkili bir içerik sunmaktadır. Kitap, çocuğun duygusal deneyimlerini ifade etmesine yardımcı olacak bir dil kullanırken aynı zamanda ona bu zorlu süreçte güç ve dayanıklılık kazandıracak bir perspektif sunmaktadır. Terapistler, bu kitabı kullanarak çocukların duygusal iyilik hallerini destekleyebilir ve onlara savaşın getirdiği zorluklarla baş etme konusunda rehberlik edebilirler.

Evinden Uzakta (Mülteci): “Ülkende savaş çıktığını düşün.” cümlesiyle başlayan kitap savaş başladığı andan itibaren başka ülkeye gitmelerini ve diğer ülkelere giderken vardıkları bazı yerlerde karşılaşacakları zorlukları anlatan kitaplardan biridir. Savaş sürecini, ülkesini terk etmek zorunda kalan çocuklara yaşadıkları bu olayları anlamlandırabilmeleri için “Evinden

Uzakta” kitabından yararlanılabilir. “Eviden Uzakta” kitabı, “Benim Adım Mülteci” kitabındaki gibi özellikle masal terapisine uygun içeriğe sahiptir.

Yolculuk: Kitap, çocuk kahramanın ağzından savaşın başlangıcı, ülkeyi terk etme ve başka bir ülkeye giderken yaşadıkları zorlukları içten bir dille anlatmaktadır. Bu zorlu sürecin karşılığında ise umut dolu, huzurlu bir yuvaya ulaşma motivasyonu vurgulanmaktadır. Kitap, savaş içerisindeki bir çocuğun içsel dünyasını ve duygularını okuyucuya etkileyici bir şekilde aktarmıştır. Ancak, kitabın içeriğinde baba kaybı ve ölüm gibi soyut konuların bulunması, okul öncesi çocuklar için zorlayıcı olabilir. Bu tür konuların, çocukların anlama yetenekleri ve duygusal olgunluk düzeyleri göz önüne alınarak ele alınması önemlidir. Ayrıca, kitabın renk seçimleri de dikkat çekici bir unsurdur. Koyu ve siyah renklerin kullanılması, hikâyenin içerdiği ciddiyet ve zorlukların vurgulanması açısından önemlidir. Ancak, renk tercihlerinin çocukların duygusal tepkilerini etkileyebileceği unutulmamalıdır. Bu nedenle, kitabın bu renk seçimlerinin çocukların algısı ve duygusal tepkileri üzerindeki potansiyel etkileri üzerinde daha fazla düşünülmesi gerekmektedir.

Çabuksığınlar: Çabuksığınların evi her yer ve hiçbir yerdir. Özellikle hiçbir yerdir. Dünyanın neresinde olursa olsun belirli bir ülke de doğan yerleşik halk çabuksığınları hiç istemezler. Kitap daha çok çabuksığınların yaşamak istedikleri yerlerdeki karşılaştıkları zorlukları anlatır. Sonunda çabuksığınlar mutlu sona ulaşırlar. “Çabuksığınlar” 9 yaş üstü çocuklar için uygun, mülteci, göçmenlerin yaşadıkları zorlukları, ait olma hissini anlamaya yardımcı bir kitaptır.

Arka Sıradaki Çocuk: Ahmet dokuz yaşında arkadaşları tarafından biraz tuhaf olarak nitelendirilen bir çocuktur. Hiç gülmez, konuşmaz ve sınıftaki bazı arkadaşları tarafından akran zorbalığına maruz kalır. Kitapta, sınıfta bir arkadaşı tarafından merak edilen ve tanınmak istenen Ahmet adlı bir çocuğun hikâyesi anlatılmaktadır. Arkadaşı, Ahmet'in aslında tuhaf olmadığını, ancak mülteci bir çocuk olduğunu öğrenir. Ahmet'in ailesinden uzakta olması onu mutsuz kılmaktadır. Kitap, çocuklara mültecilik, savaş ve göç gibi kavramları başarıyla anlatan bir eserdir. Ve veri kaynaklarımızdaki diğer kitaplarda olduğu gibi kitabın sonu mutlu sonla bitmektedir. Kitap dokuz yaş ve üstü çocuklara uygundur.

Kayıktaki Çocuk: Ahmet'in ülkesinde istenmeyen şeyler olur. Oyuncak bebeği alıp ülkesinden ayrılmak zorunda kalır. Kayığına biner, denize açılır. Yeni evi için kayığı ile dünya yolculuğuna çıkar. Ahmet kayığı ile yolculuğunda Arabistan, Türkiye, Hollanda, Almanya, Kanada, Kosta Rika ve Japonya'ya uğrayarak kendine yeni bir ev arar. Bu ülkelerde karşılaştığı her çocukla eğlenceli vakitler geçirir ama iş ülkelerinde kalmaya gelince hiçte istediği gibi olmaz. Kendine yaşayacak yeni bir ev bulamayan Ahmet çok üzgündür ve kayığı ile sürekli kalabileceği bir yer arar. Karşılaştığı çocuk arkadaşları da Ahmet'in bu durumuna üzülür. Onun için mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşayacağı bir yer bulurlar. İncelediğimiz veri kaynakları içerisinde empati, paylaşma ve yardımlaşmayı barındıran kitaplardan birisidir.

Dönme Dolap: Bu kitap, dünyanın farklı yerlerinde aynı anda farklı yaşamları tecrübe eden iki çocuğun hayatını anlatmaktadır. İki zıt dünya arasındaki kontrast, bir yanda savaşın gölgesinde ülkesini terk etmek zorunda kalan bir çocuk, diğer yanda ise annesiyle keyifli bir

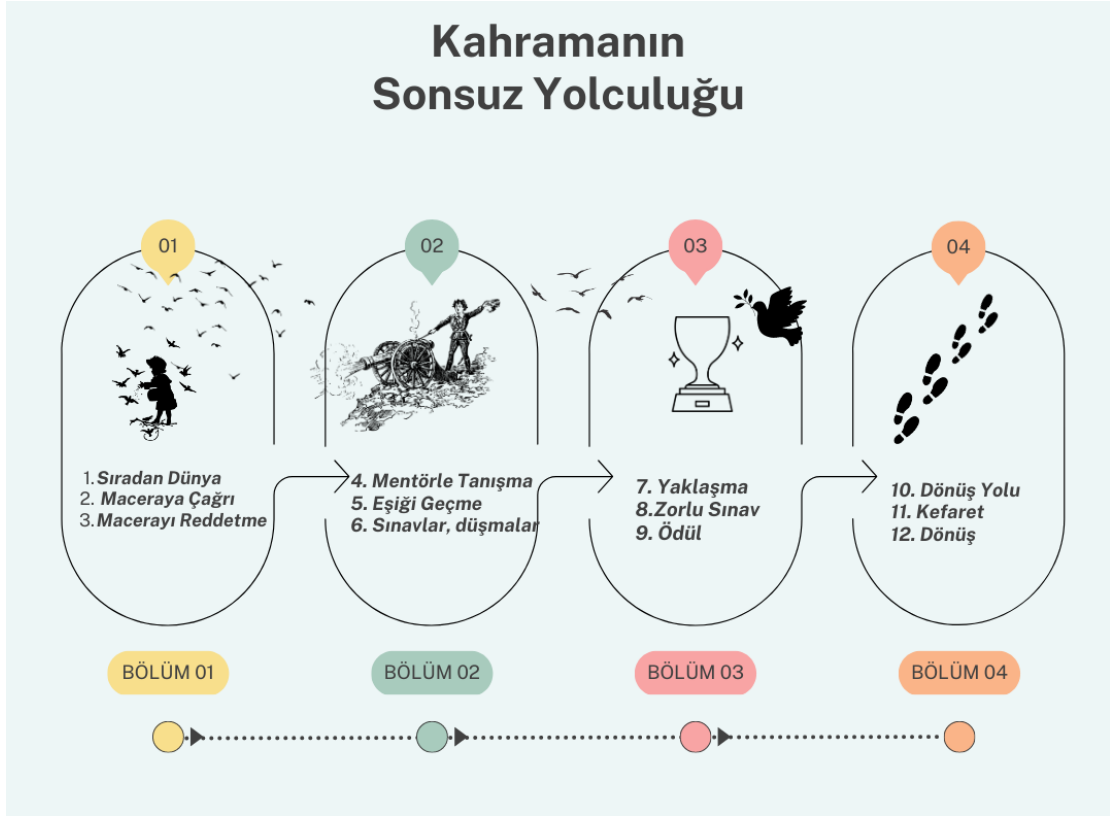
lunapark gezisine çıkan başka bir çocuk şeklinde belirginleşmektedir. Kitap, iki çocuğun paralel hikâyesini bir araya getirerek, farklı yaşam deneyimlerini ve zıtlıkları birleştirmektedir.

Galiba Hışırđıyorum: Kitap herkesin saç rengi mavinin tonu olan kalabalıklar ülkesinde ailesiyle çok mutlu, huzurlu bir yaşam süren çocuğun hikâyesini konu alır. Kalabalıklar ülkesinde yaşayan insanların dilleri pıtçadır. Günün birinde pıtlamalara korkunç vınlamalar, çirkin vızılıtlar karışır. Kalabalık ülkede savaşın başlaması ve ailenin yeni bir ülkeye göç etmesi, çocuğun yaşamında radikal değişikliklere neden olur. Kitap kahramanı, ailesiyle birlikte başka bir ülkeye gider. Yeni ülkede yaşayan insanların saçlarının turuncu olması ve dillerinin hışırca olması, farklı bir kültür ve dille karşılaşmanın zorluklarını yansıtmaktadır. Çocuk, bu yeni çevredeki insanlarla iletişim kurmakta zorlanır ve okuldaki arkadaşlarıyla anlaşamaz. Ancak, hikâyenin en önemli kısımlarından biri mülteci çocuğun hışırdamaya başlamasıdır. Böylece yeni ülkeye ve arkadaşlarına uyum süreci başlar.

2.4. Joseph Campbell Kahramanın Sonsuz Yolculuğu

Joseph Campbell'ın en önemli eserlerinden biri, "The Hero with a Thousand Faces" (Bin Yüzlü Kahraman) adlı kitabıdır. Bu kitap 1949 yılında yayımlanmıştır ve Campbell'ın kahramanın yolculuğu konseptini detaylı bir şekilde açıkladığı bir başvuru kaynağıdır (Novak, 2004). Joseph Campbell hikâyelerin, masalların, destanların oluşumunu Monomit adını verdiği kuramıyla Kahramanın Sonsuz Yolculuğu kitabında aktarmış ve kahramanın sonsuz yolculuğunun on iki aşamadan oluştuğunu belirtmiştir. Fakat Campbell'e göre kahramanın yolculuğu sadece hikâyeler, senaryolar, destanlar için değildir. İnsanın doğasında bu yolculuk vardır (Ustorier, 2023). Campbell, kahramanın bu yolculukta psikolojik gelişimini göstermeye çalışır (Arslan, 2013). Bu yolculuk ayrıca kahramanın sadece psikolojik gelişimini desteklemez yaşanan bu sıkıntılar, problemler bilincini de değiştirir, geliştirir (Kozmik Psikoloji, 2023). "Bir kahraman olağan dünyadan çıkıp doğaüstü tuhafliklar bölgesine doğru ilerler, burada masalsı güçlerle karşılaşılır ve kesin bir zafer kazanılır: kahraman bu gizemli maceradan benzerleri üzerinde üstünlük sağlayan bir güçle geri döner" (Campbell, 2013).

Çoğu insan hayatında macerayı reddedip konfor alanından çıkmamakta, bazı insanlar da maceraya atılıp Campbell'in sunduğu bu on iki aşamayı geçerek kendini dönüştürüp bambaşka bir birey haline gelmektedir. İncelediğimiz çocuk mülteci kitaplarının çoğunda zorunlu bir maceraya, yolculuğa çıkış söz konusudur. Zorunlu maceraya çıkış nedenleri savaş ve artık yaşayacakları güvenli bir alanlarının olmamasıdır. Bu bilinmez yolculuğa çıkmak kahramanın elinde değildir, çünkü artık güvenli alanı yoktur ve kendine yeni bir güvenli alan bulmak zorundadır.

Şekil 1. Kahramanın sonsuz yolculuğu aşamaları.

Şekil 1’de görüldüğü gibi Kahramanın sonsuz yolculuğu toplam on iki aşmaktan ve dört evreden oluşmaktadır. Birinci aşama: “sıradan dünya”, “maceraya çağrı”, “macerayı reddetme”, ikinci aşama: “mentörle tanışma”, “eşiği geçme”, “sınavlar, düşmanlar”, üçüncü aşama: “yaklaşma”, “zorlu sınav”, “ödül”, dördüncü aşama: “dönüş yolu”, “kefarete” ve dönüş” tür. Dört aşama, on iki basamak, sürekli döngü halinde kahraman ölene kadar devam eder.

“Campbell’in monomitinin ölçüsü olan nu ‘tam döngü’ süreci, ifade edilen aşamalarda sembolik olarak gerçekleşmektedir. Bu sembolik akış, insanlığın kolektif bilincinde ve ruhunda var olduğu, belirtilen evrensel kodlar ile gerçekleşmektedir” (Güzel, 2014). Bu on iki aşamanın ilki sıradan dünyadır. Bu aşamada hikâyedeki kahraman ya da kahramanlar günlük yaşantısını devam ettirmektedir. Kahraman bu aşamada güvencedir, mutludur ve günlük işlerini devam ettirir. İkinci aşama ise maceraya çağrıdır. Kahraman burada problemlerle karşılaşır ve günlük yaşantısını devam ettirmekte zorlanır. Maceraya çağrı ya içten ya da dıştan gelen faktörler nedeniyle (Ustorier, 2023). “Hoş Geldiniz”, “Öteki Aslanlar” kitabı hariç incelediğimiz mülteci çocuk kitaplarında savaş nedeniyle dıştan gelen bir maceraya çağrı söz konusudur ve genellikle kahraman maceraya çağrıyı kabul etmekte zorlanmaktadır.

Üçüncü aşama çağrının, maceranın reddi aşamasıdır. Kahraman birçok nedenden dolayı maceraya çıkmak istemez. Bu nedenle çağrıyı, macerayı reddeder (Campbell, 2013). İncelediğimiz mülteci çocuk kitaplarında çeşitli nedenlerden dolayı ülkesinden uzaklaşması için gelen çağrıyı reddeden kahramanlar vardır. Kahraman sıradan dünyasında mutlu ve güvenciyken; güveni, huzur bozan durum ortaya çıkmış ve yaşadığı yeri terk etmeleri için

bir çağrı almışlardır. Kahraman bu çağrıyı reddetmesine rağmen bir maceraya, yeni hayata doğru yolculuğa çıkmak zorundadır. Kahramanı güvende olduğu alandan uzaklaşmak zorunda kalması birçok belirsizliği devamında getirir. Kahraman bilinmezlikler içerisinde olduğu için kaygılıdır. Kahramanı bu belirsizlikten, bilinmezlikten ve kaygıdan kurtaracak bir kişiye, bir şeye ihtiyacı vardır. Campbell bu aşamayı mentörle buluşma aşaması olarak tanımlar. Bu aşamada ayrıca kahraman seçenekler hakkında bilgilendirilir (Campbell,2013). Kahraman ya çağrıyı reddedip, mentorun sunduğu seçenekleri dinlemeyip ölümü seçecek ya da seçeneklerden birini seçip maceraya atılacaktır. Mentörün görevi kahramana içinde olduğu bu belirsizlikten kurtarmak, bilgilendirmek, kaygısını azarlatmak ve yol gösterici olmaktır. Dördüncü aşama mentörle tanışma/ doğüstü yardım aşamasıdır. “Çağrıyı reddetmemiş olanlar için, kahramanın yolculuğunun ilk karşılaşması, maceracıya aşacağı, ejder güçlere karşı tılsımlar sağlayan, koruyucu bir figürle (genellikle ufak tefek yaşlı kadın ya da erkek) olandır” (Campbell, 2013). Joseph Campbell, sıkça rastlanan bir durum olarak mentorun genellikle erkek figürlerden oluştuğunu ifade etmiştir (Campbell, 2013).

Beşinci aşama eşiği geçme aşamasıdır. Kahraman artık alışık olduğu dünyada değildir, konfor alanı dışındadır. Korkunun, bilinmezliklerin, kaygının, heyecanın bazen mutluluğun bazen hüznün dünyasına giriyordur (Ustorier, 2023). Kahraman artık huzurunun bozulduğu ama güvende hissettiği evinden uzaklaşmak zorundadır ve böylece yeni bir hayatın eşiğine geçer.

Altıncı aşama testler, düşmanlar, müttefiklerdir. Kahraman yorucu bir yolculuktan gelmiştir. Bu aşamada yeni geldiği yerde sınavlarla, sorunlarla, engellerle karşılaşır. Bu aşama zorluk sıkıntı zamanıdır. Kime güveneceğine yeni güvenli alanının neresi olacağına karar vermelidir (Campbell,2013). İncelediğimiz mülteci çocuk kitaplarında kahraman, yolculuğunda birçok sorun sıkıntı ile karşılaşır. Mülteci olarak o sıkıntılarının başında ise gittikleri yerlerde istenmemeleri gelir. Birçok sıkıntının yanında buldukları yeri sürekli terk etmek zorunda kalan kahramanlar, görünüşleri, konuşmaları, sığındıkları yerdeki insanlar için sorun olmaktadır. Bu nedenle mülteci kahramanların, yolcuğundaki sınavlarından biri de ötekileştirilmeleridir.

Yedinci aşama düşmanla, tehlikeyle zor durumla, sorunla yüzleşme aşaması olan yaklaşımdır. Kahraman bu aşamada korkularıyla yüzleşmeye yaklaşır. Korkularıyla yüzleşmeye karar verir (FRPNET, 2023). İncelediğimiz mülteci çocuk kitaplarında karşılaştığı sorunlara, düşmanlara meydan okuyan kahramanlar söz konusudur. Meydan okuması gerekmektedir. Çünkü soruna, meydan okumadan, yüzleşmeden hayatına huzurlu bir şekilde devam edemeyecektir. Sekizinci aşamadaki zorlu sınava yaklaşma aşamasıdır. Yaklaşma zorlu sınavın ön koşuludur ve bu nedenle yedinci ve sekizinci aşama bir bütündür. Sekizinci aşamada kahraman zorlu sınavla karşı karşıyadır. Kahraman zorlu sınav aşamasında başarıya ulaşmak için tüm çabasını ortaya koymalıdır. Zorlu sınav ve yaklaşma kısmında kahramanın motivasyonu, kararlılığı iyi bir şekilde sunulup, hikâyede zorlu sınava girme nedeni doğru bir şekilde açıklanırsa okuyucunun kahramanla empati kurmasını kolaylaştırmaktadır.

Dokuzuncu aşama ödül aşamasıdır. Bu aşamayla kahraman hedeflediği ödüle, başarıya ulaşır. Hikâyenin akışı, ödülün büyüklüğü bu kısımda belirtilir (Ustorier, 2023). İncelediğimiz mülteci çocuk kitaplarında dokuzuncu aşamaya bütün kahramanlar ulaşip ödülünü almıştır. Kahramanın en büyük ödülü yine kendini güvende hissedeceği bir yer bulmak, bulunduğu alanda yaşayan kişiler tarafından sevmek ve mutlu bir şekilde sıradan dünyasına tekrardan geri dönmektir.

Onuncu aşama kahramanın dönüş yoludur. Kahraman ödülünü almıştır, artık sıradan hayatına geçmelidir. Dönüş yolunda da bazı engeller çıkabilir (Ustorier, 2023). Fakat bu sekizinci ve on birinci aşamadaki engeller, problemler gibi ağır değildir.

On birinci aşama kefarete aşamasıdır. Kahraman burada bir kefarete ödemelidir. Kefaretin ölçütü yoktur. Kahraman ödediği kefaretle yeniden doğar. Bu kefarete kahramanı bazen ölüme bile yaklaştırabilir. Kahraman burada en büyük sınavını verir (Arslan, 2023). İncelediğimiz mülteci çocuk kitaplarında kahramanın mutlu sona, sıradan dünyasına tekrar geri dönebilmesi için ödediği kefarete sadece “Çabuksığınlar” kitabında vardır. Örneğin, Çabuksığınlar kitabında kahramanımız ailesinden uzak kalarak bir kefarete ödemiştir.

On ikinci aşama son aşamadır ve bu aşamada kahraman zafere, mutlu sona ulaşmıştır. Kahramanımız maceraya çağrıda aşamasından bu aşamaya kadar gelmiştir ve artık aynı kişi değildir (Campbell, 2013). Zorluklar, karşılaştığı problemler, konfor alanından çıkmak zorunda kalması, düşmanlar, müttefikler onu değiştirmiştir ve artık maceraya çağrılana kadar sıradan hayatına devam edecektir. “Kahraman nihai ödülü almaya hak kazanmıştır. Nihai ödül, kahraman tipolojilerinin her biri için değişmekle birlikte esas olan kahramanın aydınlanmasını yaşayıp dünyayı tekrar kendi aydınlanması doğrultusunda kurgulayabilme yeteneği kazanması ve kurgulamasıdır” (Koçer, 2021).

3. Bulgular

Tablo 2. Çocuk kitaplarında mültecilik monomit şablonu analiz bilgileri

Kitap Adı	Sıradan Dünya	Maceraya Çağrı	Çağrıyı Reddetme	Mentorle Tanışma	Eşiği Geçme	Testler Düşmanlar	Yaklaşma	Zorlu Sınav	Ödül	Dönüş Yolu	Kefarete	Dönüş
Hoş Geldiniz	*	*			*	*	*	*	*	*		*
Taştan Adımlar	*	*	*		*	*	*	*	*	*		*
Öteki Aslanlar	*	*			*	*	*	*	*	*		*

Benim Adım Mülteci Değil	*			*	*	*	*	*	*	*	*
Evinden Uzakta	*			*	*	*	*	*	*	*	*
Yolculuk	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Çabuksıgınlr				*	*	*	*	*	*	*	*
Arka Sıradaki Çocuk					*	*	*	*	*	*	*
Kayıktaki Çocuk	*			*	*	*	*	*	*	*	*
Dönme Dolap	*	*		*		*		*	*		
Galiba Hışırđıyorum	*	*		*		*	*	*	*	*	*

Kahramanın sonsuz yolculuğu bağlamında oluşturulan monomit şablonu çerçevesinde incelenen kitaplar arasında "Arka Sıradaki Çocuk", "Çabuksıgınlr", "Evinden Uzakta", "Kayıktaki Çocuk" ve "Benim Adım Mülteci Değil" kitapları dışındaki tüm kitaplar, kahramanın sonsuz yolculuğuna birinci aşama olan "sıradan dünya" ile başlamaktadır. Ancak, "Öteki Aslanlar" ve "Hoş Geldiniz" kitapları, savaşı konu almasa da yurdunu kaybetmenin ve yeni bir yaşam alanı bulmanın zorluklarına odaklanmaktadır. İncelenen kitaplardaki sıradan dünyanın yansıması şu şekildedir:

"...Buzun üzerinde hayatımız sakin ve huzurlu geçiyordu" (Hoş Geldiniz, s:2).

"Gülüp gönlümüzce sohbet eder..." (Taştan Adımlar, s:5).

"...Ama bazen evini terk etmem gerekebilir" (Öteki Aslanlar, s:4).

"...Yaz aylarında hafta sonu tatillerimizi hep kumsalda geçiririz. Yani geçirirdik" (Yolculuk, s:1).

"Dünyanın bir yerinde bir oğlan yaşıyordu..." (Dönme Dolap s:4).

"Doğduğum kalabalık ülkesi gerçekten çok kalabalıktı" (Galiba Hışırđıyorum, s:2).

"Ahmet'in ülkesinde istenmeyen şeyler oldu" (Kayıktaki Çocuk, s:2).

Monomit şablonu çerçevesinde incelenen "Arka Sıradaki Çocuk" ve "Çabuksığıınlar" kitapları hariç, diğer kitapların tamamında kahramanlar, huzurlu ve mutlu oldukları ülkelerini ve evlerini terk etmek zorunda kalmalarıyla ikinci aşama olan "maceraya çağrı" ile karşılaşılır. Kitaplar, kahramanlarının bu beklenmedik değişimle baş etme sürecini anlatarak, mültecilik sürecini yaşayan çocuğun deneyimlerini anlamlandırmasına ve bu durumu yaşamayan okuyucuların empati kurabilmesine olanak tanır. İncelenen kitaplardaki maceraya çağrı kısımları şu şekildedir:

"Buz kırılmıştı. Eyvah..." (Hoş Geldiniz, s:3).

"Hemen kaçmalıyız buradan dedi anne aslan" (Öteki Aslanlar, s:3).

"Hoşça kal anneciğim" (Kayıktaki Çocuk, s:2).

İkinci aşama, kahramanın güvenli ve alışılmış dünyasının dışına çıkmasını gerektirir. Mülteci çocuklar için, bu aşama evlerini, arkadaşlarını ve aile bağlarını terk etmek anlamına gelir. Bu sürecin hikâyede vurgulanması, mülteci çocukların yaşadıkları zorlukları anlamlandırma çabalarına katkıda bulunabilir. Aynı zamanda, bu konuyu bilmeyen okuyuculara mültecilik durumunun karmaşıklığını anlatma ve bu çocuklarla empati kurma fırsatı sunabilir. Bu ikinci aşamanın vurgulanması, okuyucuların mültecilik temalı çocuk kitapları aracılığıyla farklı yaşam deneyimlerini anlama ve birbirlerine karşı anlayışlı bir tutum geliştirme sürecine katkı sağlayacaktır.

"Hoş Geldiniz" kitabında savaş konusu işlenmemiştir, buzulun kırılması sonucunda ülkelerini terk etmek zorunda kalan kutup ayılarının göç süreci ve göç sürecinde karşılaştıkları zorluklar üzerinde durulmuştur. Kutup ayıları yolculukları boyunca farklı topraklarda farklı görüşlere sahip olan hayvanlarla karşılaşmışlardır. Dış görüşleri ve ülkelerinin küçük olması gibi çeşitli nedenlerden ötürü kutup ayıları bu ülkelerde istenmemiştir. "Öteki Aslanlar" kitabıyla yangın dolayısıyla ormanlarını terk edip yaşayabilecekleri başka orman bulmak için yola çıkan anne ve yavru aslanların yaşadıklarını aktarmıştır. Anne ve yavru aslanların yaşadıkları sorunlardan biri mavi yelelerinin olmasıdır. Dış görüşlerinden dolayı gittikleri orman kralı aslan tarafından orada yaşama talepleri reddedilmiştir. Hem "Hoş Geldiniz" kitabı hem de "Öteki Aslanlar" kitabı başka canlıların yaşam alanlarına, farklı görüşlerine saygı duyma, paylaşma, yardımlaşma gibi değerleri çocuklara aktarmak için kullanılabilir kitaplardır. Ayrıca, incelenen bu iki kitap sadece göç süreci için değil, aynı zamanda çocuklara küresel ısınma, yangın gibi nedenlerden dolayı başka canlıların yaşam alanlarına zarar vermemesi konusunda bilgilendirmek için de kullanılabilir. Bu iki kitapta göç konusu, sade ve basit bir dilde ele alınmış, az yazı ve bol görsellerle desteklenmiştir. Ayrıca, kitapların mutlu sonla bitmesi de çocuklar için göç sürecinde yaşananların korku oluşturmaması açısından önemlidir. "Kayıktaki Çocuk" kitabının ana fikri, farklılıklara rağmen bu dünyada herkese yetecek kadar yer olduğu mesajını taşımaktadır. Ancak, çizimlerde Ahmet'in annesini ve evini arkasında bırakarak tek başına kayıktaki yol alması, okul öncesi çocuklar için anlaşılması zor soyut kavramları içermektedir. Mültecilik konusunu anlatmak, bir de anne kaybı ve ölüm kavramını çocuğa açıklamak zorlu bir görev olabilir.

Görsellerdeki Ahmet'in tek başına hareket etmesi, bazı çocuklarda korku ve ayrılık kaygısı oluşturabilir.

“Daha iyi bir yer daha iyi bir yaşam arayan analar, babalar, çocuklar” (Taştan Adımlar, s:11).

“Annem yaşadığımız şehirden ayrılmak zorundayız dedi...” (Benim Adım Mülteci Değil, s:2).

“Ülkende savaş çıktığını düşün!” (Evinden Uzakta, s:2)

İncelemiş olduğumuz "Evinden Uzakta" kitabı, savaş, göç süreci ve göç ettiği ülkede yaşadığı zorlukları çocuğun bakış açısından anlatan etkileyici bir kitaptır. Kitabın giriş kısmındaki görsellerde savaş sürecinde duvarlarda oluşan kurşun izleri, bombalar, terk edilmiş sokaklar gibi detaylar resmedilmiştir. Çocuk hem savaşın etkisi altındaki sokaklarda hem de gittiği yeni ülkede okul ve sokaktaki kalabalıklar dışında genellikle yalnız resmedilmiştir. "Evinden Uzakta" kitabının atmosferi, bazı çocuklarda savaş ve ülkeyi terk etme korkusu oluşturabilir. Ancak, kitap daha çok savaş süreci yaşamış bir çocuğun deneyimlerini anlamlandırabilmesine ve duygularını, düşüncelerini paylaşabilmesine yardımcı olmak amacıyla bir masal terapi kitabı olarak kullanılabilir. Kitap, çocuklara savaşın yarattığı zorlukları anlama, duygusal olarak başa çıkma ve yaşadıkları deneyimleri ifade etme konularında destek sunabilir.

“Ne mi oldu? Savaş başladı” (Yolculuk, s:4).

“O günden sonra etrafımızdaki karanlık büyüdü ve...” (Yolculuk, s:6).

"Yolculuk" kitabında kullanılan resimlerde duygu değişimine destek olmak amacıyla seçilen renkler önemli bir rol oynamaktadır. Örneğin, "Dünyanın tüm ışıkları söndü ve savaş babamı aldı" kısmında sayfa arka planı tamamen siyah olarak tasarlanmıştır. Bu seçim, baba kaybının ve ölümünün vurgulanmasıyla ilgili duygusal bir etki yaratmayı amaçlamaktadır. Ancak, bu tür anlatımlar, okul öncesi çocukların ölüm gibi soyut kavramları anlama güçlüğü çekmelerinden dolayı sorun yaratabilir. "Evinden Uzakta" kitabında olduğu gibi, "Yolculuk" kitabı da savaş sürecini ve ebeveyn kaybını yaşamış çocuklar için masal terapisi kapsamında kullanılabilir. Kitap, çocuklara yaşadıkları zorlukları anlama, duygusal olarak başa çıkma ve ifade etme konularında yardımcı olabilir.

“Vedalaş artık balığınla yola çıkalım.” (Dönme Dolap: s:6)

“Savaş başladı dedi birileri” (Galiba Hışırđıyorum, s:10).

"Galiba Hışırđıyorum" kitabı, farklılıklara saygı gösterme, empati kurma ve savaş ile göç sürecini anlatma amacıyla özellikle okul öncesi çocuklar için uygun bir kaynak olabilir. Kitaptaki dil sade ve basit, resimlerde kullanılan canlı renkler ise karamsarlık içermeyen öğeler taşımaktadır. Monomit şablonu çerçevesinde incelenen kitaplarda üçüncü aşama olan "çağrıyı reddetme" ise sadece iki kitapta mevcuttur. İncelenen kitaplardaki macerayı reddetme aşaması şu şekildedir:

“İlk başta pek umursamadım komşularımızın gidişini” (Taştan Adımlar, s:15)

“Hiç gitmek istemiyorduk...” (Yolculuk, s:14).

Monomit şablonu çerçevesinde incelenen kitaplarda dördüncü aşama olan "mentorla tanışma" aşaması, sadece "Yolculuk" kitabında mevcuttur. Bu aşamada, kahramanın yolculuğunda yol gösterici olan mentor, kitapta insan kaçakçılığı yapan bir kişi şeklinde temsil edilmiştir. Bu karakter, insanların yasal olmayan yollarla sınırı aşmalarını sağlamaktadır. İnsan kaçakçılığı gibi soyut süreçleri anlatmak, özellikle okul öncesi çocuklar için zorlayıcı olabilir. "Yolculuk" kitabında çocuğun yaşadığı zorluklar, kendi ağzından anlatılmıştır, ancak insan kaçakçılığı gibi detaylı konulara da değinilmiştir.

“Durmadan koştuk...Bir adamla karşılaştık.” (Yolculuk, s:25).

Monomit şablonu çerçevesinde incelenen kitaplarda beşinci aşama olan "eşiği geçme" aşaması, “Arka Sıradaki Çocuk” kitabı hariç, bütün kitaplarda mevcuttur. “Arka Sıradaki Çocuk” kitabında, savaş sürecine değinilmeden, savaş ve göç sürecini atlatmış, farklı bir ülkede yaşamını sürdüren çocuğun hikâyesi anlatılmaktadır. İncelediğimiz kitaplar içinde, "Çabuksızınlarda" eşiği geçme aşaması birkaç kez tekrarlanır. Gittikleri ülkelerdeki insanların onlardan hoşlanmamaları nedeniyle kahramanlar sürekli olarak ülke değiştirmek zorunda kalırlar. Çabuksızınların yaşadıkları bu durum, çocuklara farklılıklara saygı gösterme, uyum sağlama ve zorluklarla baş etme konularında dersler sunabilir. İncelenen diğer kitaplarda eşiği geçme aşaması şu şekildedir:

“Eyvah gidiyoruz” (Hoş Geldiniz, s:5).

“Yürüdük, bazen yalnız bazen...” (Taştan Adımlar, s:18).

“Saatlerce yürüyüp oraya ulaşmamız gerekiyordu” (Öteki Aslanlar, s:4).

“Yaşadığımız şehre hoşça kal diyeceğiz” (Benim Adım Mülteci Değil, s:5).

“Bir iki. Bir iki. Durma! Yürü! yoksa...” (Evinden Uzakta, s:12).

“Kaçmalıyız!” (Evinden Uzakta, s:13)

“Yolculuğumuz henüz bitmedi dedi annem” (Yolculuk, s:30).

“Sınır kapısında...” (Dönme Dolap, s:22).

“Ama uçtuk. Uçağa binip başka ülkeye gittik” (Galiba Hışırđıyorum, s: 12).

“Buradan gidiyoruz” (Çabuksızınlar, s:15).

“Ahmet denize açıldı kayığıyla” (Kayıktaki Çocuk, s:3).

Monomit şablonu çerçevesinde incelenen kitaplarda altıncı aşama olan "testler, düşmanlar, sınavlar" ise "Galiba Hışırđıyorum" ve "Dönme Dolap" kitapları dışında bütün kitaplarda mevcuttur. Kitaplar, çocuklara güçlüklerle yüzleşme, çözüm bulma ve direnç geliştirme konularında öğretiler sunabilir. Bu aşama, kahramanın karakter gelişimi ve büyüme sürecine katkıda bulunabilir. İncelenen kitaplarda bu aşama şu şekildedir:

“Birlikte yaşayamayız” (Hoş Geldiniz, s:10).

“Herkes sağ salim karaya varacak kadar şanslı değildi” (Taştan Adımlar, s:22).

“Mavi tüylü aslanlardan hiç hoşlanmam” (Öteki Aslanlar, s:10).

“Yalnız” (Benim Adım Mülteci Değil, s:9).

“Sizi aralarına kabul edenler...” (Evinden Uzakta, s:19).

“Bizi yemeyi bekleyen korkunç,tehlikeli canavarlar vardı bu masalarda” (Yolculuk, s:32).

“Buradaki insanlar çabuksığınları sevmez” (Çabuksığınlar, s:37).

“Ahmet çekmecesini çekince bir sürü kocaman kıvıl kıvıl kurtçuk buldu.” (Arka Sıradaki Çocuk, s:94).

“Burası çok güzel sence bir süre kalabilir miyim?” (Kayıktaki Çocuk, s:9)

Monomit şablonu oluşturarak incelediğimiz kitaplarda yedinci aşama “yaklaşma aşaması” bütün kitaplarda mevcuttur. Yaklaşma aşaması mutlu sona ve ödüle ulaşmaya az kaldığının göstergesidir. Kahraman için en büyük ödül ise mutlu, huzurlu bir yuvaya kavuşmaktır. Fakat mutlu, huzurlu bir yaşama kavuşmadan önce kahramanlar sekizinci aşama olan “zorlu sınavlarla” karşılaşabilir. İncelediğimiz kitaplarda “Dönme Dolap” hariç hepsinde zorlu sınavlar vardır. Fakat bu zorlu sınavlar, altıncı aşamadaki testler ve düşmanların devamı gibidir. Dokuzuncu aşama “ödül” aşamasıdır. İncelenen “Yolculuk” kitabı hariç bütün kitaplarda kahraman ödüle ulaşmıştır. İncelediğimiz kitaplarda ödül aşaması şu şekildedir:

“Artık kendimize ait bir yuvamız vardı” (Hoş Geldiniz, s: 20).

“Ellerinde ne varsa paylaştılar” (Taştan Adımlar, s:27).

“Bu ormanda her renk hayvan bir arada yaşayabilir” (Öteki Aslanlar, s:22).

“Güven içinde konaklayacağımız bir yere varacağız sonunda” (Benim Adım Mülteci Değil, s:21).

“Ve sen bu yeni ülkende...” (Evinden Uzakta, s:23).

“Dönme dolap döndü, döndü” (Dönem Dolap, s:31).

“Bu yeni ülke o kadar da ıssız değilmiş” (Galiba Hışırdayorum, s:40).

“Konser sona erdi. Alkışlar duyuluyordu ve bağrışlar” (Çabuksığınlar, s:84).

“Ailenin en kısa zamanda bir araya getirilmesi kararı alındı” (Arka Sıradaki Çocuk, s:258).

“Ahmet mutlu ve güvende” (Kayıktaki Çocuk, s:44).

Monomit şablonunda onuncu aşamada dönüş yolu, incelediğimiz kitapların hepsinde vardır. Dönüş yolu, kahramanın iyi yönde dönüşerek normal hayatına dönmek için başlangıç

aşamasıdır. Kahraman yeni bir ülkededir ama zor süreçleri artık atlatmıştır ve normal hayatına dönüş başlamıştır. Kahramanın yolculuğunda on birinci aşama olan “kefarete aşaması” incelediğimiz kitaplarda sadece “Çabuksığınlar” kitabında vardır. Kefarete aşaması kahramanın büyük tehditle karşılaşmasıdır. “Çabuksığınlar” kitabındaki kefarete ise karakterin ailesinden uzun süre uzak kalmasıdır. Kahramanlar, sınavlar, ödüller aşamasından geçmişlerdir ama normal hayatına dönmelerini engelleyecek kadar büyük kefarete ödemeleri incelenen kitapların son bölümlerinde yoktur.

İncelediğimiz kitaplarda “Çabuksığınlar”, “Yolculuk” ve “Dönme Dolap” kitapları hariç, bütün kitaplarda son aşama olan “dönüş” aşaması mevcuttur. Dönüş aşaması, kahramanın normal, sıradan, huzurlu olduğu dünyasına, yeni deneyimlerden ve öğrenimlerden zenginleşmiş bir şekilde geri dönmelerini ve hayatına devam etmesini temsil eder. Bu aşama, kahramanın yaşadığı maceradan çıkmış, değişmiş, olgunlaşmış bir şekilde geri dönmelerini ifade eder. Kitaplar, çocuklara değişim ve büyüme sürecinin doğal bir parçası olarak yeni deneyimlere açık olma, öğrenme ve bu deneyimlerden faydalanma konularında öğretiler sunabilir. İncelenen kitaplarda dönüş aşaması şu şekildedir:

“Hoş Geldiniz” (Hoş Geldiniz, s:22).

“Şanslı olanlar diyorlar bize” (Taştan Adımlar, s:30).

“Orrmana gelip ailesini bulur” (Öteki Aslanlar, s:24).

“Kısa bir süre sonra tuhaf sözcükler anlam kazanmaya başlar” (Benim Adım Mülteci Değil, s: 23).

“Bir daha asla evinden uzakta olmayacaksın” (Evinden Uzakta, s: 25).

“Sonra mavi çiçeklerden demlenmiş çayımızı içip öylece oturduk” (Galiba Hışırdayorum, s:42).

“Başardık diye bağırıldı” (Arka Sıradaki Çocuk, s:260).

“Benim Adım Mülteci Değil” kitabı, incelenen diğer kitaplardan farklı bir yaklaşım sergilemektedir. Kitap, ülkeyi terk etme sürecinin başlamasından önce annenin çocuğuna göç sürecinde karşılaşacakları durumlar, olaylar, problemler ve güzellikler hakkında bilgi vermesi üzerine odaklanmaktadır. Bu özel yaklaşım, çocuğun duygusal açıdan bu süreçle başa çıkabilmesi ve hazırlıklı olabilmesi için önemli bir kaynak sağlamaktadır. “Benim Adım Mülteci Değil” kitabı, ülkesini çeşitli nedenlerle terk etmek zorunda kalan çocukların yaşadıkları durumlar konusunda duyarlılık ve empati oluşturmayı amaçlamaktadır. Kitabın içeriği, çocuğa göç sürecine dair gerçekçi bir bakış sunarak, onu bu deneyime hazırlamak ve duygusal olarak desteklemek adına kullanılacak faydalı bir kaynak olarak öne çıkmaktadır.

4. Tartışma ve Sonuç

Çocuk edebiyatında mültecilik konusu gün geçtikçe çok işlenen, önemli konulardan biri haline gelmiştir. Bunun nedeni mülteci sorununun tüm dünyada önemli hale gelmesinden kaynaklanmaktadır. İncelediğimiz kitaplarda göç eden çocukların ve ailelerin yaşadıkları zor süreçler işlenmiştir. Kitaplarda mültecilikle ilgili işlenen konu çoğunlukla göç eden ailelerin, çocukların ülkeyi terk etme sürecinde, göç yolunda ve gittikleri ülkelerde karşılaştıkları zorluklar üzerine olmuştur. Çocuk mülteci kitaplarıyla ötekileştirmeden farklılıklara saygı duyma, paylaşma ve yardımlaşmayı sunmak amaçlanmıştır. Mültecilik tanımı incelediğimiz kitaplarda daha çok ötekileştirilen, istenmeyen kişiler şeklinde tanımlanmıştır. Çalışmada incelenen on bir kitabın kahramanı, "Kahramanın Yolculuğu" bağlamında ele alınarak incelenmiştir. Çalışmada incelenen kitaplar arasında, çocuklara empati kazandırmak, farklılıklara saygı göstermek ve zorlu yaşam koşullarını anlamalarına yardımcı olmak gibi önemli ortak temaların işlendiği görülmüştür. Özellikle çocukların göç sürecini anlamalarına yardımcı olmak için kullanılan bu kitaplar, sade ve anlaşılır bir dil kullanarak duygusal bağ kurma ve empati geliştirme amacı taşımaktadır.

"Monomit şablonu" kullanılarak yapılan analiz, kitapların çoğunda benzer aşamaların izlendiğini göstermiştir. Kahramanın sıradan dünyasından başlayarak maceraya çağrılması, zorlu sınavlarla karşılaşması, ödüle ulaşması gibi aşamaların çoğu kısmının incelenen kitaplarda bulunduğu tespit edilmiştir. Her kitabın içeriği farklı olsa da ortak noktada çocuklara farklı kültürleri, yaşam koşullarını ve duyguları anlama fırsatı sunmak olduğu görülmüştür.

Çalışmada incelenen kitapların konusu gerçek yaşamdan örneklerle benzeşim kuracak şekilde işlenmeye çalışıldığı görülmüştür. Örneğin, "Yolculuk" ve "Kayıktaki Çocuk" kitabında başka ülkeye ulaşabilmek için kayıklarla denizler, okyanuslar aşmışlardır. Yolculuk kitabında kayıktaki yolculuk esnasında yaşanan kayıplar/ölümler olmuştur. "Yolculuk" kitabını çalışmada incelenen kitaplardan farklı kılan yaşanan kayıpların, özellikle okul öncesi çocuklar için anlaması zor olan ölüm konusunu işlemiş olmasıdır. Ölüm gibi konuların, özellikle okul öncesi çocuklar için duygusal olarak karmaşık olabileceği unutulmamalıdır, ancak yazarın "Yolculuk" kitabıyla çocuk okuyucularına mültecilik deneyimini anlamalarına yardımcı olmak ve onlara empati geliştirmelerine katkı sunmak amacıyla bu zorlu konuları ele almış olduğu düşünülmektedir.

Çalışma sürecinde, monomit analizi kullanılarak incelenen kitaplardaki mültecilik süreci döngüsünün nasıl aktarıldığı tespit edilmeye çalışılmıştır. Genellikle bütün kitaplar, monomit analizine göre sıradan dünyayla başlamıştır. Kitap kahramanı, kahramanları sıradan dünyasında mutlu ve huzurlu bir yaşam sürerken, aniden huzurlu dünyalarını bozan bir olay meydana gelmiş ve böylece yolculukları başlamıştır. Yolculukları sırasında çeşitli problemlerle karşılaşmışlardır ve bu problemler genellikle onları istemeyen insanlar, olumsuz durumlarla ilgili olmuştur. Her ne kadar olumsuz bir olayla başlanmasına rağmen

incelediğimiz bütün mülteci çocuk kitapları, hikâyelerini mutlu bir sonla bitirmiştir. Çocuklar aileleriyle yeni ülkelere adapte olurken, görünüşleri, dilleri farklı olsa da ötekileştirilmemiş, aksine, gittikleri ülkenin dilini öğrenip sıradan dünyalarına yeni bir ülkede başlamışlardır.

İncelenen kitaplar içinde, mültecilik ve ötekileştirme kavramlarını anlatmak, yardımlaşma ve paylaşma değerlerini benimsetmek amacıyla okul öncesi çocuklar için "Dönme Dolap" ve "Galiba Hışırdayorum", "Hoş Geldiniz" ve "Öteki Aslanlar", "Taştan Adımlar"; dokuz yaş ve üzeri çocuklar için ise "Arka Sıradaki Çocuk", "Çabuksızınlar" kitapları önerilebilir. Ayrıca, incelenen kitaplar arasında anne-baba kaybı yaşamış, medyada gördüğümüz benzeri göç sürecini deneyimlemiş çocukların yaşadığı süreci anlamlandırmak ve duygularını ifade edebilmelerine yardımcı olmak amacıyla "Kayıktaki Çocuk", "Evinden Uzakta", "Yolculuk" kitapları masal terapi kaynakları olarak kullanılabilir. Göç sürecine başlamadan önce çocukların karşılaşacağı durumlar hakkında ön bilgi sahibi olmalarını sağlamak ve göç sürecini duygusal ve psikolojik açıdan daha az sorunla atlatmalarına yardımcı olmak amacıyla ise "Benim Adım Mülteci Değil" kitabı önerilebilir. "Evinden Uzakta" kitabı terapistler, eğitimciler tarafından mültecilik sürecini yaşayan çocukların yaşadıkları duyguları anlamlandırmaları için terapötik destek amaçlı kullanılabilir. "Galibe Hışırdayorum" kitabında farklı ülkelerdeki farklı saç renklerinin vurgulanması, çocukların dış görünüş farklılıklarını somut bir şekilde anlamalarına yardımcı olabilir. Ayrıca, kitapta kullanılan pıtça ve hışırca gibi dil farklılıkları, çocuklara konuşulan diller arasındaki çeşitliliği anlamalarına katkıda bulunabilir.

Yapılan çalışmada sınırlıklar şu şekilde olmuştur: Öncelikle kitapların yayımlandığı dil ve kültür farklılıkları çalışma sınırlılıklarından biri olmuştur. Diğer bir sınırlılık ise, Türkçe çeviri yapılmış kaynaklar dışında başka kaynakların incelenememesi nedeniyle kaynakların sınırlı olmasıdır. Mülteci çocuk kitapları hakkında tam ve güvenilir bir veri setine erişim sağlamak için kısıtlı kaynaklara güvenmek zorunda kalınması çalışmanın diğer sınırlılıklarından biri olmuştur. Mülteci çocuk kitaplarının çocukların duygusal ve zihinsel sağlığı üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesinin zor olduğu ve bu etkilerin subjektif olabileceği düşünülmüştür.

Sonuç olarak, makalede incelenen çocuk kitaplarıyla göç, mültecilik ve sosyal adaptasyon gibi önemli konuları işleyerek çocuklara duyarlılık kazandırmak amaçlanmıştır. Kitapların, çocukların yaşadığı dünyayı anlamalarına yardımcı olacak şekilde tasarlandığı ve monomit şablonu aracılığıyla benzer temaları işlediği görülmüştür. Bu makalenin çocuk edebiyatındaki mültecilik konusunu inceleyen bir analiz olduğunu göz önünde bulundurarak, bundan sonraki araştırmalarda bu kitapların hem çocuklar üzerinde eğitimsel, duygusal açıdan olumlu etki sağlayacağı hem de mülteci konusunu işleyen çocuk kitapları yazma ve bu kitapların çocuklar üzerindeki etkisini değerlendirme konusunda yaratıcı bir yaklaşım geliştireceği düşünülmektedir.

Yazar Katkı Oranları

Çalışmanın planlaması ve alan yazın taraması süreci birinci yazar tarafından gerçekleştirilmiştir. Tüm yazarlar, veri toplama sürecine katkı sağlamışlardır, birlikte veri analizi yapılmıştır. Tüm yazarlar, makalenin yazımına katkıda bulunmuş, çalışmanın son halini okumuş ve onaylamışlardır.

Çıkar Çatışma Beyanı

Yazarlar, çalışma kapsamında herhangi bir kurum veya kişi ile çıkar çatışması bulunmadığını beyan etmektedirler.

Kaynakça

- Arıcı, M. R., & Sonnur, I. (2021). Göç ve mülteci konulu çocuk kitaplarının incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50, 683-713. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.958764>
- Arslan, B. (2017). 12 aşamada kahramanın yolculuğu. <https://bekirarslan.medium.com/12-asamada-kahramanin-yolculugu-b41bcba5f925> Erişim Tarihi: 01 Ocak 2023.
- Aslan, S. (2020). Galiba hışırđıyorum. İletişim.
- Athey, J. L., & Ahearn, F. L. (1991). The mental health of refugee children: An overview. In J. L. Athey & F. L. Ahearn (Eds.), *Refugee Children: Theory, research and services*, 1-19
- Barroux. (2017). Hoş geldiniz. Redhousekidz.
- Campbell, J. (2013). Kahramanın sonsuz yolculuğu (S. Gürses, Çev.). Kabalıcı.
- Erkan, R., & Erdoğan, M. Y. (2006). Göç ve çocuk suçluluğu. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 9, 79-90. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/spcd/issue/21102/227258>
- Frpnet, Kahramanın Yolculuğu nedir ve neden önemlidir? (2017). <https://frpnet.net/makaleler/kahramanin-yolculugu-nedir-ve-neden-onemlidir> Erişim Tarihi: 01 Ocak 2023.
- Güzel, C. (2014). Monomit teorisi bağlamında Bayan Toolay destanı. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 36, 191-206. <https://doi.org/10.17133/tba.45710>
- Gökçeer, G. (2018). Öteki aslanlar (H. Sonmezay, Çiz.). Masal Perest.
- Grumberg, J. (2016). Çabuksiğınlar (R. Badel, Çiz.). Yapı Kredi.
- Hest, P. (2017). Evinden uzakta: mülteci (A. Dijkstra, Çiz.). Gergedan.
- Uluslararası Göç Örgütü. (2009). Göç terimleri sözlüğü. İsviçre: IOM
- Karasar, N. (2006). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel.
- Karatay, H. (2011). Çocuk edebiyatı metinlerinde bulunması gereken özellikler, Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı. Grafiker.
- Karoly, L. A., & Gonzalez, G. C. (2011). Early care and education for children in immigrant families. *The Future of Children*, 21, 71-101. 10.1353/foc.2011.0005
- Koçer, V. (2021). Bedri Sinan ile Mahperi hikâyesini monomit kuramı çerçevesinde anlamlandırma denemesi. *Folklor Akademi Dergisi*, 4, 94-104. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/folklor/issue/62020/898928>
- Kozikoğlu, T. (2020). Dönme dolap (H. Sönmezay, Çiz.). Doğan Egmont.
- Kozmik Psikoloji, İn Dönüşüm Psikoloji, Kahramanın yolculuğu. (2020). <https://www.kozmikpsikoloji.com/kahramanin-yolculugu/> Erişim Tarihi: 01 Ocak 2023.
- Levels, M., & Dronkers, J. (2008). Educational performance of native and immigrant children from various countries of origin. *Ethnic and Racial Studies*, 31, 1404-1425.

- Melanlıoğlu, D. (2020). Çocuk edebiyata mülteci kahramanların yaşadıkları çatışmalar üzerine inceleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9, 665-691. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/teke/issue/55209/759499>
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (2015). Nitel veri analizi (S. Akbaba ve A. Ersoy, Çev. Ed.). Pegem Akademi.
- Milner, K. (2019). Benim adım mülteci değil (K. Milner, Çiz.). Arden.
- Mizuno, M. (2018). Kayıktaki çocuk (V. Hemels, Çiz.). Timaş Çocuk.
- Mülteci Derneği, Türkiye'deki Suriyeli Sayısı Aralık. (2024). <https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/> Erişim Tarihi: 9 Mayıs 2024.
- Novak, J. (2004). Game development essentials: An introduction. Thomson Delmar Learning.
- Patton, M. Q. (2002). Qualitative research and evaluation methods. Sage Publications.
- Polat, G. (2007). İç göçün çocuk ruh sağlığına etkisi ve sosyal hizmet müdahalesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi*, 18, 89-106. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tsh/issue/48458/613792>
- Ragin, C.C. (1994). Constructing social research. Sage Publications.
- Rauf, O. (2018). Arka sıradaki çocuk (P. Curwick, Çiz.). Doğan Egmont.
- Ruurs, M. (2017). Taştan adımlar: Bir mülteci ailenin yolculuğu (N. A. Badr, Çiz.). Nesin.
- Sanna, F. (2016). Yolculuk (B. Çakmak, Çiz.). Taze Kitap.
- Simich, L., Beiser, M., & Mawani, F. N. (2003). Social support and the significance of shared experience in refugee migration and resettlement. *Western Journal of Nursing Research*, 25, 872-891. 10.1177/0193945903256705
- Südaş, İ., & Mutluer, M. (2008). Ekonomi etkileri açısından Türkiye'nin turizm merkezine yönelik Avrupalı göçleri. *Ege Coğrafya Dergisi*, 17, 51-59. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ecd/issue/4875/66913>
- UNHCR BM Mülteci Örgütü, (2021). <https://www.unhcr.org/tr/> Erişim tarihi: 22 Ocak 2023.
- U story İnteraktif hikâyeler, Joseph Campbell Kahramanın Sonsuz Yolculuğu İnceleme. <https://ustory.app/tr/ustories/joseph-campbell-the-hero-s-journey-review> Erişim Tarihi: 01 Ocak 2023.
- Taylor, J. (2004). Refugees and social exclusion: What the literature says. *Migration Action*, 26, 16-31.
- Williams, A. (2008). Turning the tide: Recognizing climate change refugees in international law. *Law & Policy*, 30, 502-529. DOI:10.1111/j.1467-9930.2008.00290.x
- Yakushko, O. & Morgan M.L. (2012). Immigration. In R. A. Young, J. F. Domene & L. Valach (Ed.). *Counseling and Action*. Springer.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin.

Extended Summary

1. Introduction

Migration is defined as people leaving their place of residence for various reasons such as economic, social, or political factors, while refugee status can be defined as individuals who are forced to continue their lives in a new country. Refugees face numerous challenges in their new country, including social, linguistic, economic, and psychological issues, leading to problems in societal adaptation. The speed of societal adaptation for refugees is often influenced by how much acceptance and support they receive from the local population. It has been observed that the ability of individuals to establish empathy plays a crucial role in this process. Therefore, instilling empathy skills in children at an early age becomes significant. Children's literature is one of the supportive resources in developing empathy skills. For this reason, 11 children's books addressing the concept of refugeehood and capable of helping children understand this concept and develop empathy skills were examined in the study. The set of works analyzed was evaluated within the framework of Joseph Campbell's monomyth theory, which explores the hero's journey. The migration and refugee experiences of the heroes in the books were assessed according to the twelve stages of the hero's journey, and a monomyth template was created. The findings were interpreted, and excerpts from the content of the children's books in the study were included in the analysis. The subjects, visuals, and contents of the books were examined, and comments were made on their suitability for children's ages and the purposes they could serve.

2. Method

The research employed the document analysis method, a qualitative research technique (Yıldırım and Şimşek, 2011). Document analysis involves examining data sources related to the research topic and collecting data (Karasar, 2006). Descriptive analysis and content analysis were used to analyze the data. The obtained data were first summarized in terms of content. Subsequently, the descriptions were interpreted, leading to findings and conclusions (Yıldırım and Şimşek, 2011). The children's books in the study set were analyzed within the context of Joseph Campbell's hero's journey. The migration and refugee experiences of the heroes in the eleven books were evaluated according to the twelve stages of the hero's journey, and a monomyth template was created. The findings were interpreted, and excerpts from the content of the children's books in the study were included in the analysis. The monomyth template was used to explore both the psychological stages of the hero in the story process and what the books aimed to convey to the readers through the hero's journey stages.

Within the scope of the research, eleven illustrated children's books on the refugee theme were examined. Books that were in print and available for purchase were bought, while those out of print were reviewed online. The books were subjected to document analysis. Using descriptive and content analysis techniques, they were analyzed in the context of Joseph Campbell's hero's journey, creating a monomyth template. The 12-stage monomyth template for refugee-themed illustrated children's books was analyzed.

The research also delved into the visual elements of illustrated refugee children's books, including the colors used, expressions related to refugees, how refugee themes were narrated through main characters, the emotions associated with refugee experiences, and the settings, events, and characters depicted in the books. While constructing the 12-stage monomyth

template for illustrated refugee children's books, the hero's journey, from the introduction to the conclusion of the book, was examined. The alignment of the hero's journey in the monomyth template with the events in the book was determined, and the findings were validated through sample sentences from the books during data analysis.

3. Findings, Discussion and Results

The Monomyth analysis employed in this research aimed to uncover how the refugee process cycle is portrayed in the examined books. In general, all the books initiate the Monomyth analysis by introducing the ordinary world. The protagonists in these books lead happy and peaceful lives in their ordinary worlds; however, an unexpected event disrupts their tranquility, marking the beginning of their journeys. Throughout these journeys, they face various challenges and encounter unwanted individuals. Nevertheless, all the examined refugee children's books conclude with a positive resolution. In their new country, despite appearing different, they are not marginalized; instead, they learn the language of the country they have migrated to and continue their ordinary lives in this new setting.

Within the pool of examined books, those aimed at conveying the concepts of refuge and marginalization, instilling values of cooperation and sharing, such as "Dönme Dolap ve Galiba Hışırđıyorum," "Hoş Geldiniz ve Öteki Aslanlar," "Taştan Adımlar," are recommended for preschool children. On the other hand, books like "Arka Sıradaki Çocuk," "Çabuksıgınlar" are deemed suitable for children aged nine and above, addressing similar themes. Moreover, among the examined books, those dealing with challenging situations like the loss of parents or experiences akin to those portrayed in the media regarding the migration process, such as "Kayıktaki Çocuk," "Eviden Uzakta," "Yolculuk," can serve as valuable narrative therapy materials. To prepare children for the migration process and provide them with prior knowledge about potential situations they may encounter, the book "Benim Adım Mülteci Değil" is recommended. In conclusion, the children's books examined in this article aim to cultivate sensitivity in children by addressing important topics such as migration, refuge, and social adaptation. It is observed that these books are designed to assist children in understanding the world around them and that they explore similar themes through the Monomyth template.